

"Ahirette ise **أَنْ وَيَخْلَىٰ هَلَا قَرْدًا لَّا أَرَادَ نَا** sırrınca, nur-u hayat orada âmmdır." Bu ayetin yeri, tefsiri ve konu ile alakasını açabilir misiniz?

"HAŞİYE: Şu dünyada cism-i insani ve hayvani, zerrat için güya bir misafirhane, bir kışla, bir mektep hükmündedir ki, câmid zerreler ona girerler, hayattar olan âlem-i bekaya zerrat olmak için liyakat kesb ederler, çıkarlar. Ahirette ise **أَنْ وَيَخْلَىٰ هَلَا قَرْدًا لَّا أَرَادَ نَا** (Asıl hayata mazhar olan ahiret yurdudur. Ankebut Sûresi, 29:64) sırrınca, nur-u hayat orada âmmdır. Nurlanmak için o seyrüsefere ve o talimat ve talime lüzum yoktur; zerreler demirbaş olarak sabit kalabilirler."(1)

Bu maddi âlemde dünya bir kışla, zerreler ise bu kışlada talim gören askerler gibidir. Allah bu maddi âlemde her şeye bir kemal nokta tayin etmiştir. Her şey bu kemal noktaya ulaşmak için mücadele içindedir. Maddi âlemdeki zerrelerin sürekli hareket etmesinin ve değişmesinin asıl sebebi, o tayin edilen kemal noktaya ulaşmaktır.

Mesela, toprak içindeki bir atomun hedefi, önce bitki, sonra hayvan, en nihayetinde insan bedeninde bir vazifeli olmaktır. Böylece o zerreler, insanın kışla hükmünde olan bedeninde insanîyet makamının bir cüz'ü olarak nurlanıp, ebedî âleme o makam ve mevki ile ulaşmış olurlar. Yani bu dünya hayatı terakki ve mücadele yeri olduğu için daimî bir hareket ve tebeddülât söz konusudur.

Cennet ise, bir mükâfat ve istikrar yeridir. Orada mücadele ve terakki yoktur, her şey sabit ve son hâli ile mevcuttur. Zerreler nurlu ve şuurudurlar, bu sebeple hareket ve terakki etmeye muhtaç değildirler. Cennetin her şeyi hayatlıdır, orada cansızlık ve şuursuzluk diye bir şey yoktur. Dağ, taş, toprak orada hem nurlu hem de hayatlıdır.

Nurlu olmasından maksat, kesif ve katı olmamasıdır. Katı ve kesiflik kayıt ve engel manasına gelir. Mesela, dünyada bir dağın zirvesine çıkmak için yürümek ve tırmanmak zorundayız. Zira dağın sarp ve yüksek kayaları bize zorluk çıkarırlar, bizim maksudumuza bir engeldirler, bu zorluk ve engel çıkarmasının en ehemmiyetli sebebi kesif ve katı olmasındandır. İşte cennette her şey taşı ve toprağı ile kesifin zıddı olan nuranilik içindedir, hem de hayatlıdır.

"Düşünseler şunu da anarlardı ki: Bu dünya hayatı geçici bir oyun ve eğlenceden başka bir şey değildir ve ebedî ahiret diyarı ise, hayatın ta kendisidir. Keşke bunu bir bilselerdi!" (Ankebut, 29/64)

Üstadımız bu ayetteki **“gerçek hayat”** ya da **“hayatın ta kendisi”** ibaresinden hareketle; ahiret hayatının dünya hayatına göre daha şaşaalı, daha sağlam, daha kararlı, daha ihtişamlı, daha hususiyetli olduğunu ifade ediyor. Hâl böyle olunca; **“Dünyada cansız olan varlıklar, ahirette canlı ve şuurlu olacak.”** hükmü, gayet makul oluyor.

Mesela, dünyada ağaçlar canlı ama şuurlu değil, ahirette ise hakiki hayata mazhar olma noktasından aynı zamanda şuurlu da olacaklar.

Hatta toprak, hava, su gibi cansız unsurlar cennette **“gerçek hayat”** ya da **“hayatın ta kendisi”** ibaresinden hisse alarak; hem hayatlı hem de şuurlu olacaklar.

Din, bir kanunlar bütünüdür; emir ve yasakları vardır ve bunlar insanın arzularını sınırlar. Bu noktada insan bir tercihle karşı karşıya kalır:

- **Aklının ve vicdanının emirlerini nefsanî isteklerine hâkim kılanlar,** iradelerini inançlarıyla bütünleştirir; dinin emir ve yasaklarının makul, değerli ve uyulması gerekli vazifeler olduğuna hükmederler.

- **Nefsanî arzuları akıl ve vicdanlarına galip gelenler** ise, söz konusu emir ve yasakları birer külfet olarak gördükleri için bunların manasız ve faydasız olduğuna hükmederek neticede din muhalifi bir düşünceyi ve hayat çizgisini tercih ederler.

Konumuz olan ayet, bu kesimlerin düşündüğü manada bir dünya görüşünün yanlışlığına dikkat çekmekte; bu anlayışla yaşanan bir dünyanın sadece sıradan, gelip geçici zevkler ve hazlardan ibaret olduğu ikazında bulunmaktadır. Halbuki insan için önemli olan, **“ahiret yurdu”**ndaki asıl hayatı kurtarması, oradaki mutluluk ve saadeti için çalışmasıdır.

İşte insan, hedefini dünyanın geçici zevkleriyle sınırlamayıp kendini **“baki kalan sâlih işler”**e (*Kehf, 18/46*) adadığı takdirde, sadece ahireti için çalışmakla kalmayıp dünyasını da manalı kılmış olur. Artık bu insan, kendisine **“Yeri göğü yaratan kimdir?”** diye sorulduğunda sadece **“Allah’tır”** demekle kalmaz; aynı zamanda din ve dünya ile alakalı bütün işlerinde Allah’ı tek ve mutlak hakim olarak görür, yalnız ona kul olur, ona itaat eder; yanlış olması asla düşünülemez olan ilahi iradeye uygun bir hayat sürer; dünyanın güzelliklerini de ahiretin güzelliklerini de ondan bekler (*bk. Bakara, 2/201*); nihayet bu iman ve ihlas ile yaşadığı sürece, her iki güzelliği de elde eder.

1) bk. [Sözler, Yirmi Sekizinci Söz, Haşiye.](#)